

“Sense la nova cultura de l'aigua, ja patiríem restriccions”

Jutgeu la proposta del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya de fer un minitransvasament d'uns 40 hm³ del Segre al Llobregat.

—Aquesta proposta, agafada com una mesura única, no es pot entendre com a positiva, perquè apareix com un bolet, sortit del no-res. Hem d'analitzar per què a Barcelona ens trobem sense aigua. Evidentment hi ha uns factors climàtics —realment ha plogut menys—, però també hi ha aspectes estructurals més profunds: la quantitat d'aigua que es pot dedicar a distribuir a l'àrea metropolitana de Barcelona, pràcticament no ha crescut des de l'any 1975. Ara es vol incrementar a base de dessaladores, però ara encara no les tenim. En canvi, la població hi ha crescut d'un milió i mig o dos milions. Per tant, amb la mateixa aigua dónes a beure a molta més gent. Aquest és un binomi que no pots mantenir gaire temps. No s'ha respost a un problema estructural...

—**Des del 75, la mateixa aigua?**

—Sí. S'ha fet un embassament, per regular-ho més, però bàsicament són el Ter i el Llobregat i para de comptar. Parlem d'uns 500 hm³. És veritat que els anys 79 i 80 es va produir un canvi de model industrial. Es van tancar moltes indústries que gastaven molta aigua i això ha permès que s'hagi compensat en part l'augment de població.

—**Però el problema estructural no s'ha resolt.**

—Fins el 2004 tot s'havia de solucionar amb un transvasament. Se suposava que havíem de continuar creixent i fer un transvasament. El no al transvasament significava que havíem de canviar de model. Es canvia i es decideix d'aplicar una nova cultura de l'aigua. Fem estalvi, fem reutilització, fem que els aqüífers funcionin millor, recuperem els pous... Tot això s'ha anat fent en aquests quatre anys. Tenim una

Jordi Prat és catedràtic d'ecologia, membre fundador de la Fundació per una Nova Cultura de l'Aigua i bon coneixedor del sistema hidrològic català.

bona aplicació dels preceptes de la nova cultura de l'aigua a Catalunya, que han fet possible que ara no hi hagi talls d'aigua a Barcelona. Si no s'hagués fet res, ara ja hi hauria talls d'aigua —no al setembre, com diem. Això vol dir que s'ha treballat bé. Però com que la disponibilitat de recursos és molt ajustada respecte a les demandes, així que ve una sequera una mica forta —força, però tampoc no tan excepcional, perquè entra dintre de la fluctuació climàtica normal—, ara es veu que no s'han fet tots els deures, que el problema estructural encara hi és. Per això, ara l'opció del Segre surt com un bolet, com una mesura pal·liativa d'última hora per intentar passar els mesos que queden fins que tinguem la dessaladora de Barcelona, al maig del 2009.

—**La del Prat?**

—Sí, la del Prat. Hi ha la de Tordera, que fa 10 hm³ i la del Prat, que farà 60 hm³ l'any, que és un 15% del consum de l'àrea metropolitana.

—**Mentre que el minitransvasament del Segre seria d'1,5 m³/segon que equival a...**

—40 hm³ l'any. No parlem d'unes quantitats gaire grans, no. El problema que hi ha és que, quan els embassaments arriben al 15% et queda molt poca aigua i és molt dolenta. Agafar aquella aigua per potabilitzar-la és molt problemàtic. Has de treure menys

aigua per evitar la terbolesa. Per això has de buscar un complement en un altre lloc. El que fa el Segre és mantenir sempre la Baells al 15% i anar-ne traient l'escreix. Però no n'hi ha prou. Si no plou d'aquí a l'octubre, necessitaràs els vaixells, necessitaràs tot el que puguis.

—**De fet els vaixells, els pous, etcètera, també hi són previstos. El Segre hauria de ser a més a més.**

—Sí, sí.

—**Per aclarir les coses: aquesta sequera és un fenomen cíclic o és el canvi climàtic?**

—Cicles de sequera de dos anys, tres o quatre són normals. Als anys 40 va haver-hi una sequera que va provocar restriccions a Barcelona, tot i que la població era molt menor.

Aquest cicle en què ens trobem durarà tres anys, quatre o cinc. Una sequera de sis o set anys ja seria molt més extraordinària. Ara tenim la incertesa si això és el canvi climàtic.

—**Podria ser?**

—No ho sabem. Tothom es pensa que el canvi climàtic serà un canvi progressiu, però també hi ha elements que avisen que podria ser més sobtat. A Austràlia, per exemple, arrosseguen una sequera d'onze anys, que mai no s'havia produït, i comencen a pensar si és el canvi climàtic. Nosaltres ens podríem trobar en aquesta situació.

—**Aquesta sequera passa a la zona d'Austràlia que té un clima de característiques mediterrànies?**

—Sí. Allà i cap al sud. Els grans incendis que s'hi produeixen són fruit del que ja en diuen *megasequera*.

—**Imaginem que és un cicle i no el canvi climàtic, perquè si ho fóra la dessaladora del Prat seria poca cosa...**

—Poca cosa. Ara la probabilitat que plougui és cada vegada més gran —si fem cas a l'estadística, la probabilitat que plougui demà és més gran que avui,

JORDI PLAN

'Si les urbanitzacions i les cases petites aprofitessin l'aigua de pluja, podrien tenir per a tot l'any'

i és bastant gran. Però això tampoc no ho sabem. Si no plugués en un any, la dessaladora del Prat no podria fer-se càrrec de tot l'abastament. Tota la política de l'aigua es basa en pluviositat mitjana, però la mitjana amaga períodes molt secs i períodes molt humits. Ara hem passat quatre anys molt secs, però potser en vénen dos d'humits.

Aparentment, tot ens indica que si anem creixent i consumim més aigua, per molt estalvi que fem, els recursos no seran suficients. Cal un complement.

—**Hi ha gent que diu que la política de la nova cultura de l'aigua ens ha portat a aquesta situació.**

—És al contrari. Si no haguéssim aplicat la nova cultura de l'aigua ja tindríem restriccions.

—**Però això és difícil de demostrar.**

—No. Si s'hagués seguit la mateixa política del 2003, no s'hauria fet res pensant en un transvasament de l'Ebre. I el transvasament de l'Ebre ja sabem que no arribarà. I el del Roine, si arriba, trigarà molts anys. Alguna cosa s'havia de fer i s'han fet les que recomanava la nova cultura

de l'aigua, totes molt normals i molt sensates.

—**Però ens trobem on ens trobem. Què més s'ha de fer?**

—Tenim dues opcions. Segons la nova cultura de l'aigua hi ha camí per seguir. Tenint en compte que el consum a l'àrea metropolitana és de 108 litres persona/dia, encara podem aprofundir més en l'estalvi. Pensem que per cada cinc litres d'estalvi per persona/dia multipliquem aquests cinc litres per cinc milions. Això és molta aigua! Per tant, les mesures d'estalvi aquí donen molt rendiment.

—**On podem arribar?**

—Si fem com en alguns altres països que s'utilitzen les anomenades aigües grises —usar al vàter l'aigua de la rentadora, per exemple— es pot arribar a 60, 70 o 80 litres per persona/dia. I hi ha una altra cosa que aquí encara no aprofitem, que són les aigües pluvials. Pensem les urbanitzacions i cases petites de Catalunya. Si totes aprofitessin l'aigua de pluja, podrien tenir-ne per a tot l'any.

A les ciutats hi ha aquests dipòsits de pluja que es van fent perquè, quan plou molt, l'aigua no vagi a les clave-

gues. A Barcelona, d'aquest dipòsits pluvials n'hi ha quatre d'enormes; al llarg de la costa se'n podrien fer molts, i reutilitzar l'aigua per regar carrers i moltes coses. Hi ha molta cosa per fer, però és clar, depèn del temps. La previsió de l'Agència Catalana de l'Aigua és que el 2025, amb aquestes mesures i les dessaladores, no hauríem de tenir problemes, amb una climatologia normal.

L'altra opció és que ens oblidem de tot això i apostem per un transvasament. El de l'Ebre ja no pot ser. Per tant, ha de ser el Roine. Però aquesta opció és a llarg termini perquè els problemes que pot tenir... vés a saber.

—**Però si diuen que el transvasament del Roine té menys costos energètics que les dessaladores.**

—Els costos de bombatge, sense comptar la construcció, són la meitat dels que gasten les dessaladores. Si sumes obres i més coses, els costos seran semblants. Però el problema del Roine és que implica un procés molt llarg i complicat en què intervindran pagesos francesos, ecologistes francesos i l'oposició al transvasament serà forta. Mirem la MAT (línia de

molt alta tensió) quants problemes ha donat. Per tant, pensar en un transvasament del Roine com a alternativa a curt termini és un problema, perquè has de tenir alguna altra solució en la rebotiga. Si en set o vuit anys acabes fent tot un seguit d'infraestructures que et permeten de cobrir la demanda normal i un banc d'aigua et cobreix per a casos de sequera extrema, per a què la vols, l'aigua del Roine? L'aigua del Roine seria 10 m³/s i l'has de pagar tota. Uns 300 hm³! Aquests 300 són els que es volen cobrir amb dessalatge (200) i reutilització, estalvi, eficiència (100). Això és el que diu la Generalitat que farà.

—**La qualitat de l'aigua del Roine és suficient?**

—Del Roine, en beuen Montpellier i Avinyó. És adequada. Té una mica de plutoni però no fa mal.

—**Plutoni? D'on surt?**

—De les centrals de processament de material nuclear que hi ha al llarg del riu.

—**Dit així espanta una mica.**

—Sí. Els francesos en tenen un control estricte. No es pot demostrar que hi hagi hagut problemes a Montpellier i Avinyó pel consum d'aquesta aigua. És raonable de pensar que els efectes sobre la salut no són rellevants.

—**Ara, en un moment d'emergència, el Segre ha aparegut com a tercera opció de transvasament.**

—En sequeres com aquesta surten més coses. Però queda l'opció dels bancs d'aigua. Si han de portar aigua de l'Ebre o del Segre per una situació d'emergència, aquesta portada d'aigua ha de complir tres condicions: la primera, no afectar el cabal del riu que cedeix —és a dir, s'ha de portar aigua i que el cabal no es modifiqui—; que els usos de l'aigua que prenem no quedin afectats —per tant, que la gent que, per exemple, feia servir l'aigua per regar sigui compensada si li prenen aquesta aigua i es pugui guanyar la vida—; i, tercera condició, que els que reben l'aigua s'han d'assabentar que això passa i, per tant, al seu rebut de l'aigua, hi surti: "Recarrec per sequera, tants euros." La gent n'ha de ser conscient.

—**Quins bancs d'aigua podria haver-hi?**

"L'aigua de les dessaladores és excel·lent, molt millor que la del Ter i el Llobregat"

—El més lògic seria un banc d'aigües entre el Segre i les conques internes [Ter i Llobregat] o un banc entre el Baix Ebre i les conques internes. De quina manera? Busques usos de regadiu i canvis aquesta aigua que es fa servir al camp per aigua per enviar a la ciutat. No podem afectar el cabal del riu. Si agafó aigua del Segre, d'on l'agafaré? De l'embassament de Rialp, que proveeix el canal d'Urgell. El pagès que rega amb l'aigua del canal d'Urgell té una dotació entre 6.000 m³ i 9.000 m³ per hectàrea i any. Una gran part d'aquesta aigua s'evapora, transpira per les plantes, de 4.000 m³ a 5.000 m³ per ha/any s'evaporen i ja no tornen al riu. La resta tornen al riu, amb pesticides, etcètera. Per tant, si en compte d'utilitzar aquella aigua que s'evapora per fer blat de moro, l'agafó i l'envio a la ciutat, no afecto el cabal del riu, perquè no li trec més aigua de la que ja li treia. Però canvio un ús. Faig una transferència, un transvasament, però no m'afecta el cabal del riu. Aquella gent que no sembla aquell any, se l'ha de compensar. Això es pot fer de moltes maneres. La més lògica és crear un centre de transferència, públic. Així l'administració, en cas d'emergència, fa un avís, argumenta que es preveuen greus problemes a

l'àrea de Barcelona i diu: "Necessitem tants hm³ equivalents a tantes hectàrees: qui vol vendre?" Llavors els pagesos interessats ho diuen, es fa una mena de subhasta pública, i s'acaba cobrant al rebut de l'aigua als qui la reben. Això es fa a Califòrnia, es fa a més llocs i es podria fer aquí.

Però això no és una mesura que es pugui aplicar cada any. Això només s'ha de fer en cas d'emergència, de sequera dura. Per als altres anys, s'han de buscar mesures estructurals.

Això es pot fer amb el Segre i amb l'Ebre, amb els arrossars, que utilitzen molta aigua.

—**De fet, en el seu moment, els regants del delta volien vendre part de l'aigua per al transvasament a València. I ja la venen per al de Tarragona.**

—Sí. Aquí hi ha un altre debat interessant. Els regants diuen que tenen una concessió de 40 m³/s i en fan servir només 2 m³/s, cosa que els dona dret a vendre la resta. Atenció! Parlem-ne! Tu captes 40 m³/s al canal i en fas servir una part, però la part que no utilitzes la tornes al riu. Per tant, aquesta és una aigua que correspon al medi. No la pots vendre, aquesta. Això és fer negoci amb l'aigua. Això funciona a l'inrevés: "Senyors, fem un banc d'aigua. Necessitem tants hm³. Quantes hectàrees teniu de gent que està disposada a vendre i no regar? Tantes. Doncs aquesta aigua és la que compro i trasllado." Però la transferència ha de ser clara i que ningú no hi perdi. I sense afectar el cabal del riu.

—**Això és una mesura urgent. Més mesures estables?**

—Encara hi ha molt per fer a l'àrea metropolitana. Les dues grans aportacions d'aigua a la mar són la depuradora del Besòs i la depuradora del Llobregat. Parlem de 7 m³/s entre totes dues. Aquesta aigua es podria regenerar i tornar a fer servir.

—**Amb quins usos?**

—Amb la tecnologia actual, podries agafar l'aigua que surt de la depuradora, posar-la en un terciari i passar-la a la potabilitzadora. No passaria res. Es podria tornar a fer servir per beure. És qüestió de tecnologia i diners. I probablement seria més barat que un transvasament del Segre.

Baralles transvasistes

L'opinió de **Maria Josep Picó**

Els transvasaments, com la pluja, mai no són al gust de tothom. Però al contrari que les precipitacions, les transferències d'aigua interconques no sorgeixen naturalment; s'han de dissenyar, pagar, executar, mantenir, etc, i l'aigua derivada, com que no cau del cel debades, ha de ser sufragada pels usuaris que es beneficien d'aquestes infraestructures. Així ho estableixen les directius europees. Ara fa quasi quatre anys, quan el president Zapatero, al capdavant del nou govern estatal, anul·lava amb fermesa el transvasament de l'Ebre previst en la llei del PHN del 2001, semblava que a la península es podria imposar la sensatesa hídrica, que arrelaria l'anomenada *nova cultura de l'aigua*. Però els transvasaments, igual com les onades de calor, són recurrents. I molt llaminers per al joc polític pels saborosos resultats que aporten. Les obres hidràuliques de dimensions faraòniques, com ara la detracció de l'Ebre o la del Roine, constitueixen el paradigma de l'eterna promesa electoral ja que exporten al futur les solucions a la manca de cabals, transitòria o estructural d'un territori determinat.

Aquests dies en què la sequera mostra a les conques internes de Catalunya el vessant més dur, cal treballar en una mateixa direcció,

renunciar al profit partidista en benefici general de la societat i deixar de banda els titulars més sensacionalistes. Potser els partits que dirigeixen la Generalitat es mostren febles per afrontar amb solidesa, consens i decisió aquest problema d'estat. Però és innegable la feina de planificació hídrica feta des de l'Agència Catalana de l'Aigua, pionera, entre més accions, en la fixació d'un sistema de tarifes de l'aigua que afavoreix l'estalvi, com aconsella la Comissió Europea. I, sobretot, seria realment una gran pèrdua que s'imposara al Principat el fantasma de la mobilització "Aigua per a tothom", aquella orquestrada pel Partit Popular valencià, i pagada amb fons públics, per a reclamar la construcció del canal de l'Ebre. A més, ometent-ne deliberadament l'impacte, el cost i les possibles alternatives més eficients. L'estratègia de la dreta valenciana (i murciana) de banalitzar els danys als ecosistemes de la detracció va ser irresponsable i maniqueista, però molt efectiva: va hipnotitzar ciutadans i empresaris, que van quedar convençuts que l'Ebre "llença l'aigua a la mar" i que els catalans "ens furten l'aigua". El PP no sols va guanyar la batalla per l'aigua, sinó que, reclamant solidaritat i cabals interconques, va recuperar l'orgull del poble valencià. Això sí, a costa de l'educació de la societat i menyspreant la preservació de la na-

tura, clau per a la qualitat de vida. I, en aquests moments, no ho oblidem, es construeix un nou transvasament, el del Xúquer al Vinalopó, la Marina Baixa i l'Alacantí –aprovat per l'executiu central el 1998–, que ha costat un cabàs de disgustos als socialistes valencians, ateses les enormes discrepàncies que ha generat amb els seus col·legues d'Alacant.

A Catalunya, per sort, no tindran èxit els arguments passionals dels populars, però sí que pot suscitar discòrdia i enfrontament el gran somni de Convergència i Unió, un dels més complexos dels transvasaments, el del Roine. Aquest desviament, que podria oscil·lar entre els 470 hm³ i els 190 hm³ anuals, requeriria la connexió del canal del Baix Roine - Languedoc amb l'estació d'aigües del Ter-Llobregat de Cardedeu a través d'una canalització dividida en el tram de l'estat francès (190 km) i el de l'estat espanyol (121 km), a més d'un túnel de 4,2 km per a travessar els Pirineus. Mas, com ja ho va per Pujol, aposta aferrissadament per fer creure en l'aigua beneïda de com més lluny millor, sense destacar rellevants desavantatges com ara la dependència hídrica (i estratègica) d'un altre estat. I, cosa més greu, aquest transvasament requereix la subscripció d'un tractat internacional entre l'estat espanyol i el francès. Si la interconnexió amb França de la línia d'alta tensió ha requerit un intercessor de la Unió Europea, fins on arribarien els enfrontaments per l'aigua amb l'estat veí? Val més que renunciem a les baralles transvasistes.

Periodista ambiental

—**Però si les dessaladores ja tenen la mala fama de fer una aigua dolenta...**

—No. L'aigua de les dessaladores és excel·lent. Molt millor que l'aigua del Ter i del Llobregat. Això segur. Té una qualitat excel·lent per a beure. També tenen fama de contaminar i malmetre les posidònies. Però a Tordera s'ha fet un seguiment i les posidònies no es troben afectades en absolut. I si la posidònia és davant mateix de la des-

saladora, fas un tub que ho deixi anar mar endins i ja està.

—**Les dessaladores també tenen fama de gastar molt.**

—Les actuals estan entre 3,5 i 4 kw/h per m³. És molt menys d'allò que es gastava. I, evidentment, el Pla Hidrològic preveia un transvasament a Almeria que gastava molt més en bombatge de l'aigua que el cost energètic de la dessaladora. Entre les dessaladores del Prat, Tordera i Cunit,

quanta energia més gastarà Catalunya? Un 1%. Quant de CO₂ més produirà? Un 1%. Home! Tampoc no és tan gran. I a més pots estalviar aquesta energia d'una altra manera. Només que estalviéssim l'aigua i el gas que perdem amb aquella acció absurda d'esperar que surti l'aigua calenta, ja estalviaríem més de l'1%! Parlem de cinc milions d'habitants.

Alex Milian